

Marea Mórta

ntre obiectele curioase și vestite pe fața pămîntului este și marea mórta, sau lacul de asfalt din Palestina. Elenii și Romanii vorbeau cu un fel de spaîmă de această mare, care omóră pe toți câți se apropie de dînsa. Arabii au un proverb care ȳice: cine iubesc viața sa, să fie departe de marea mórta! Dar istoriografia israeliți, mai cu sémă vestitul istoric și general israelitean anume Iosephus Flavius, ȳice despre această mare: nu numai că nici un pește nu pôte să trăiască într'însa, dar nici o pasere nu sbóră în aer pe suprafața sa; un om pôte să se plimbe cu piciórele pe această mare și să nu cadă jos, dar peste puțin timp este în pericol de mórte, din cauza aerului stricat ce domnesc acolo. Dar pentru noi, această mare are un interes deosebit, când ne aducem aminte de vestirea Bibliei unde ȳice, că s'a întâmplat acolo cu mii de ani înainte, o mare catastrofă fizică, care a dărâmat orașele Sodoma, Gomora și încă alte trei orașe, îngropând pe toți locuitorii sub ruinele lor, și pe urmă s'a format acolo o mare (marea mórta) în locul uscatului de mai nainte. Așa dar marea mórta este un argument pentru istoria sacră. Dintr'aceste împrejurări, marea mórta este un obiect de curiozitate la toții ómenii de sciințe, călători în Orient; însă greutatea și pericolul, cu care e combinată o călătorie către acest loc sêlbatic și retras de tóte locuințele umane, au făcut că puținii călători au cutezat să viziteze marea mórta.

Un călător care a vizitat această mare, înainte câți-va ani, este academicul Saulci. În scrierea sa (*Voyage autour de la mer morte*), descrie tóte greutatea și pericolele ce a întîmpinat în această călătorie. Dar notițele cele mai esacte despre acest subiect interesant, le citim într'un raport al d-lui Bous-singault către Academia din Franța. Iată că copiem aici punctele cele mai interesante din acest raport. Marea mórta, ȳice d-l Boussingault, are numirea acésta din caúsă că apa ei este atât de sárată, în cât pescii nu pot să trăiască într'însa, dar se numesc și Lacul asfaltic, fiind-că din timp în timp, se găsec pe suprafața sa mulțime de bucăți de asfalt, un fel de smólă sau de păcură, solidă și tare ca piétra. Ea se află într'o vale atât de adâncă în cât nivelul mării mórte este cu 400 metri mai jos de cât nivelul mării Mediterane și al Oceanului. Cu drept cuvînt ȳice Humboldt: aici avem un fenomen cu totul extra-ordinar, adică: un lac așa de întins (30 mile lungime, 6 lățime) și numai 60 mile geografice depártat de mare, să fie aprópe cu 1000 de picióre mai

jos de cât nivelul mării! Rîul Iordan se varsă în această mare. În cursul acestui secol, mai mulți călători au vizitat marea mórta, unii au și făcut cercetări acolo, de sondagiü, (spre a mäsura adâncimea ei), s. e. Irlandezul Cottigan, în anul 1835 intrând prin Iordan în această mare, într'o luntre, unde a rămas cinci zile spre a face felurimi de sondagiuri, a fost atacat acolo de o bõlã mortalã și îndatã dupã ce s'a întors din această călătorie la Ierusalim, a și murit.

În anul 1837 au încercat d-nii Moor și Beec, a face din nou cercetări într'o luntre pe marea mórta; dar și aceștia au fost prinși de o ostenelã și de o patimã așã de grea, în cât au fost siliți a pãrãsi această lucrare. În anul 1847, s'a făcut o nouã încercare pentru studiul mării mórte, dar și această încercare s'a terminat cu mórtea celui care a întreprins-o, adicã a locotenentului Molyneux, oficer din marina francezã. El a murit de tifos (lungóre), dupã ce a rãmas câte-va zile în luntre p'această mare.

O expedițiune navalã, compusã de locotenentul Lynx și de 20 de matrozï din marina Statelor Unite din America, a fost mai fericitã; cãci ea a plutit mult timp pe marea mórta; a făcut acolo felurimi de sondagiuri și alte observațiuni fise și geometrice, și cu tóte acestea nimeni dintr'înșii n'a murit.

Iatã cã expunem aici nisce observațiuni fórte interesante, luate din notițele numitului oficer american. În 18 Aprilie 1874, a intrat această expedițiune navalã, prin gura Iordanului în marea mórta, în douë luntriï de fer.

Marea acésta erã atuncï așã de întãrãtatã, în cât aruncã valurile peste matrozï și aceste valuri erãu atãt de sãrate și de tari în cât ardeãu buzele și ochii marinarilor. Dar pe când acest uragan se urmã pe suprafața mării, împrejurimea acestui cazan sãrat și întãrãtat, nu erã mai puțin amenințãtore; cãci marea mórta e înconjuratã de munți negri și goi, fãrã vre-o urma de vegetațiune și dupã cõstele lor curg rîuri cu ape stricate, avënd un miros de puciõsã fórte nesuferit. Dupã câte-va ore, dice Lynx, marea s'a liniscit, și atuncï ne-am putut încredința, cã Arabii au dreptate când dic: când marea mórta e în linisce, se înfãțisézã ca plumbul topit. La 20 Aprilie diminéța aerul avea o temperaturã de 27° centigrade. Suprafața mării erã netedã și lucitõre ca o oglindã. La 10 ore înainte de amiazã termometrul arãtã în umbrã gradul 31° cent.; sãra între ora 8—9, când s'a întunecat, marea erã acoperitã cu o luminã mare, spuma valurilor luceã și arãtã țermurile stãncilor negre și grãmețile de lemne putrede ce erãu pe dînsele, învelite într'o luminã fãntasticã și îngroșitõre. Dar în timpul noptii s'a rãspândit un miros de puciõsã, de aceea dice locotenentul Lynx, acest miros trebuie sã provie din bãlți și din isvõrele cu apã de puciõsã, care înconjõrã acésta mare. Acest

miros a fost simțibil tótă ziua de 24 Aprilie. Temperatura aerului se suia atunci la 33° cent.; fie-care din noi, continuă oficerul, se luptă cu o simțire de ostenelă și slăbiciune foarte mare. La 26 Aprilie la 4 ore de dimineță, termometru arată 30°. In minutul acesta ne-am aflat lângă muntele Usdom împrejurul căruia tótă țara erà devastată și deșartă. Pe o parte a mării se vedeà iar o câmpie acoperită de cătățimi imense de sare, pe partea cea-l-altă erau stâncile neproductive de la Moab; în partea sudică se vedeà iar câmpia de sare, vestită pentru bătăliile sângeróse ce au avut acolo Israilitenii cu Moabitenii. Dar către nord, unde marea erà învelită într'un nor roșu, se vedeà ruinele Sodomei și Gomorei. Lumina sórelui erà atât de mare în cât produceà durere de ochi, și omul se simțea rësufflând greú, ca și când se află într'un cuptor. Nicí o pasere nu se vedeà sburând în aer, nicí un pește nu s'a putut descoperi în acest abis sărat, pe care pluteà acum amèndouë luntrile nóstre, pe acéstă mare ciudată, care nu rabdă în sînul său nicí o ființă vie. Dar în minutul acesta, marinarii au vèdut în direcțiunea ruinelor Sodomei și Gomorei, ca o colónă de sare, și ne-a adus aminte de ceea-ce diceà istoricul Iosif, adică, că lângă marea mórtă se vede și acum o colónă de sare, despre care tradițiunea dice că provine din corpul soției lui Lot, care, neascultând ordinul îngerului de a nu se uita îndărăt, îndată cum s'a uitat, s'a schimbat într'o colónă de sare. Inșă voiajorul D. Saulci observă că, fără multe căutări, găsesce cine-và la țermurile mării mórte nu o colónă, ci pină la 200 colóne sau cilindri de sare, stând ridicați în sus pe câmp, dintre cari nu putem sci sigur, care este rămas drept suvenir de la femeia lui Lot, nepotul patriarhului Avraam. Intre ora 3 și 4 după amiazi, căldura s'a făcut așa de tare, în cât termometrul arată în umbră 39°. Vislașii noștrii erau obosiți; am debarcat la partea sudică, la locul cel mai trist ce am vèdut în lume.

Nasturii de la hainele nóstre erau ferbinți, par'că-î pusese cine-va în foc. Acéstă căldură a crescut pină la ora 5; atunci termometrul a arătat 41°. Dar căldura cea mai mare care am vèdut acolo a fost la 8 Maiu, căci termometrul arată 43°. Noi ne obicinuimem atunci cu căldurii mari, de aceea la 27 Aprilie dimineța fiind o temperatură de 28°, ómenii noștri se vaitau de frig. La 28 Aprilie către séra am constatat un fenomen curios, adică: am aruncat un cal în mare și am vèdut că calul stă drept, nicí nu se înecă, nicí nu e aruncat afară.

Dar afară de astea, un om care s'a aruncat de sine în apă, a rëmas și el pină la piept în apă, și apa l-a ținut drept în sus, fără ca el să facă vre-o mișcare, cu tóte acestea marea erà în acel loc de o adâncime de 194 ațe (câte 6 stâneni ața).

Prin aceste experimente ne-am încredințat că naturaliștii

anticii aveau dreptate când diceau că în marea mórta nimeni nu póte să se înece. Acéstă expedițiune de și n'a pierdut nici un om, în periculósa ei călătorie pe marea mórta și ómenii s'au întors sănătoși la Beirut, însă când a ajuns acolo, locotenentul Deale, tot a fost jertfa acestei întreprinderi temerare; el purtă în sine sémínța unei patimi mortale, care a luat-o la marea mórta și îndată când a ajuns la Beirut, a și murit. Apa mării mórte a fost analizată de către unii chimiști celebri, cari au găsit într'însa nu numai sare de mare, dar și alte sáruri minerale peste măsură, dar și argint (clorură de argint) și brom în cătimii mari. Printr'acestea ne putem explică cele ce spune Pliniu când dice că cei avuți în Roma își aduceau apă din marea mórta ca să se scalde într'însa, ca într'o apă bine-făcătoare de multe patimi; căci, se vede că bromul ce e coprins în acéstă apă, care este un leac fórte puternic, a produs aceste efecte.

Eată ce face admirabilul curagiú sciințific, care inspiră călătorilor de acum dorința ferbinte de descoperiri nouë, fără să se témă de vre-un pericol. Iată, dic, că acésta a făcut să se ridice vâlul misterios, care acoperea de mii de ani istoria mării mórte, a aceluí loc respingător și mortal într'un colț al Palestinei, unde sînt ruinele orașelor cufundate de patru-șeci de secolí, unde e mormîntul unei lumii antice, un mormînt extraordinar, produs printr'o catastrofă asemenea extra-ordinară, a căreia memorie a conservat-o Biblia, acest op cel mai antic și cel mai venerat la națiunile civilisate.

Isis.

DATORII PATRIOTICE

u adîncă durere trebuie să recunóscem că parte din adevărata noastră istorie națională, zace încă în afunđimile necunoscutului. Din când în când, cu multă străduință, se mai adaugă câte o pietricică acestuí măreț palat. Un scriitor, o carte veche, o ruină, un zăpis, o literă—tóte pot lumină epocile întunecate, tóte pot ajutá la ridicarea acestuí palat național, moștenirea cea mai sfîntă a generațiilor viitoare. Tóte aceste rămășițe ale trecutului, precum și scriitorii din zilele noastre, dacă îi luăm ca doveđi în scrierea istoriei se numesc *isvóre*.

Adevărata istorie națională nu se póte scrie de cât pe temelii lor; ba încă și acestea alese de o minte încereată, care să nu se înșele.